

ULUSLAR ARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 TÜRKÇE BİTİRME TEZİ

“AYNANIN İÇİNDEN”

Sözcük Sayısı: 4000

CAT:1

Araştırma Sorusu: Hakan Bıçakçı'nın “Doğa Tarihi” adlı yapıtında odak figürün yabancılaşma süreci hangi açılardan ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	2
I. UZAMLAR VE İNSAN İLİŞKİLERİ.....	3
II. GÜZELLİK ALGISI.....	6
III. PSİKOLOJİK ÇÖKÜŞ.....	11
SONUÇ.....	15
KAYNAKÇA.....	17

GİRİŞ

Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu bitirme tezinde incelenecek olan eser, Hakan Bıçakçı'nın "Doğa Tarihi" adlı yapıtıdır. Yapıtta uzamlara ve sosyal çevrenin etkisine bağlı olarak ortaya çıkan, bireyin "yabancılaşma" süreci işlenmektedir. Hakan Bıçakçı'nın diğer yapıtlarında da ağırlıklı bir şekilde işlenen yabancılaşma olgusu figürlerin yaşamları üzerinde farklı etkiler yaratmıştır. Örneğin *Apartman Boşluğu* ve *Uyku Sersemi* adlı eserlerinde yabancılaşma odak figürün istemli bir şekilde kendisini toplumdaki soyutlaması, bireyin değişen çevreye uyum sağlayamaması sonucu kendi benliğinden kaçışı olarak ele alınırken, *Doğa Tarihi*'nde yabancılaşma odak figürün kendi hayatına toplum baskısı sonucu yabancılaşması olarak ele alınmıştır. Yapıtta yabancılaşma izleği uzamların, çevrenin beklentilerinin, bireyin davranışlarına etkileri üzerinden aktarılmıştır. Odak figür *Doğa* üzerinden işlenen "yabancılaşma" izleğinin yaşamındaki çevresel etkenlere dayandırılarak işlenmesi nedeniyle araştırma sorusu: "Hakan Bıçakçı'nın "Doğa Tarihi" adlı yapıtında odak figürün yabancılaşma süreci hangi açılardan ele alınmıştır?" olarak belirlenmiştir. Yapıt üzerine yapılmış olan Şeyda Koçak'ın "*Ben Neyim/Kimim?: Doğa Tarihi, Benlik ve Nelik/Kimlik Üzerine*" ve İpek Bozkaya'nın "*Hakan Bıçakçı'nın Doğa Tarihi Üzerine*" adlı araştırmalarında ana izlek olan yabancılaşma ağırlıklı olarak teknolojinin ve sosyal medyanın etkileri üzerinden çözümlenirken, bu tez kapsamında yabancılaşma süreci uzamlar ve sosyal çevrenin birey üzerinde yarattığı etki çerçevesinde incelenmiştir. Toplum içerisinde kendisine bir yer edinemeyen, kendisini bulunduğu yerlerde her açıdan en dikkat çeken kişi olarak kabul ettirmeye çalışan bireyin bu süreçteki fiziksel ve ruhsal değişimleri yapıtta birbirini takip eden üç ana bölüm altında işlenmiştir.

Anlatıcı tarafından yapıt kurgusunun üç ana bölüme ayrılmasının sebebi, birbirinin devamı niteliğinde olan bölümler sayesinde "yabancılaşma" sürecinin birey üzerindeki etkilerini oluş sırasına göre ve neden-sonuç ilişkisi içerisinde okuyucuya aktarmaktır. Kurgu odak figür olarak belirlenen "Doğa'nın" yaşantısı üzerinden, üçüncü tekil şahıs anlatımıyla yazılmıştır. Yazar kurmaca içerisinde "yabancılaşma"

olgusunu öncelikle fiziksel metalaşma boyutunda başlatmış fakat yapıtın ilerleyen bölümlerinde bu değişimin bireyin düşünsel ruhsal yönlerine olan etkilerini ön plana çıkartarak ele almıştır.

Yapıtın ilk kurgusal bölümü olan “Eski Ayna”da Doğa’nın yabancılaşmasına neden olan uzam sonucu içerisinde bulunduğu mevcut durum, ikinci bölüm olan “Yeni Ayna”da odak figürün yabancılaşma sonucu geldiği durumun değerlendirilmesi, bu değerlendirmeler sonucu yabancılaşmadan önceki benliğini hatırlayış süreci son bölüm olan “İki Ayna Arasında”daysa Doğa’nın yabancılaşma sürecinin psikolojik etkileri ve tepkisi aktarılmıştır. Romanda “yabancılaşma” sürekli var olan “kimlik arayışı” ile birlikte ele alınmıştır. Yapıtta birey üç ana bölümde, farklı duygu durumları aracılığıyla işlenen “yabancılaşma” sürecinin hiçbir kısmında “kimlik arayışını” sonuçlandıramamıştır. Kurgudaki bu sonuçlandıramamışlık bireyin son ana kadar “yabancılaşma” içerisinde olacağının kanıtıdır.

I. UZAMLAR VE İNSAN İLİŞKİLERİ

Yabancılaşma kurgu içerisinde Doğa’nın hayatına yön veren ve odak figürün varlığına temel oluşturan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşadığı yabancılık sonucu kişilik bozulmasına uğramıştır, sürekli olarak varoluşsal iç çatışmalar içerisinde. Doğa’nın kendi doğasından soyutlanması ve benliğine olan yabancılaşmasının temeli, içerisinde yaşadığı uzamın figür üzerinde yaratmış olduğu etkiyle birlikte ele alınmıştır. Özellikle yapıtta figürün iş yeri olan “*High Project*” uzamı Doğa’nın yaşamında en fazla zaman geçirdiği yerlerden biridir. Kişiliğine, hayatının gidişatına bu uzam içerisinde yaşadıklarına göre yön vermektedir. Uzamın getirilerine adapte olmakta güçlük çekmeden bunları hemen içselleştirebilmektedir; fakat bunu sağlayabilmek adına da odak figür kendi kişiliğinden ödün vermiştir. Zamanla kişiliğine yabancılaşarak uzamın kendisine biçtiği rolü oynamaya başlamıştır. “*Neredeyse on yıldır tekrar eden bir tiyatroydu bu. Rol icabı... Rolünün devamlılığını bozmamaya gayret ederek kızın bayık kokusunun peşine düştü.*” (Bıçakçı, 22). Bu durumun en büyük sebebi de bir türlü sağlam bir yer edinemediğini düşündüğü topluma kendisini kabul ettirme isteğidir. Uzamın etkisiyle benimsemiş olduğu rol zamanla Doğa’nın karakteristik

özelliği haline gelmiştir. Doğa kişiliğine uygun olarak, iş yerinde hem en çok önemsenen hem de en çok beğenilen kişi olmak istemektedir. Ancak iş yerine yeni gelen yönetici Alev'in kendisinden daha önemli konuma gelebilmesi ihtimali onun kişiliğinde biri için kabul edilemez bir durumdur. *'Bir sene boyunca Alev'den sorulacaktı burası, Doğa'ya ise hiçbir şey sorulmayacaktı. (...) Doğa İdi, Alev 10..)* (Bıçakçı, 80). Anlatıcı odak figürü sürekli başkalarının hayatlarında dahi merkezde olmayı arzulayan ve önemsenmek isteyen bir figür olarak okura sunmuştur. Sürekli mevcut olan rekabet sonucu odak figür zaman içerisinde yapmakta olduğu işte sahteliğe yönelmiştir. Yapıtta Doğa figürünün içselleştiremediği nokta gerçekten emek vermek yerine –miş gibi görünmeye çalışması olarak ele alınmıştır. Bu nedenle iş yerinde sadece dış görünüşüyle var olmaya çalıştıkça Alev'in gerisinde kalmış bu durum da onun kendisini giderek daha da yetersiz hissetmesine neden olarak psikolojik çöküşünü hızlandırmıştır. *"Doğa'nın büyümesini istediği iki şey vardı hayatta. Biri şirketi, diğeri göğüsleri..."* (Bıçakçı, 58). Doğa'nın plaza yaşamını fazlaca benimsediği, hedeflerini ve ideallerini bile şirketiyle sınırladığı anlaşılmaktadır.

Figürün sıkıştırılmış yaşam formunu, sürekli rekabet halinde olmayı, hırsı, samimiyetsizliği ve sahteliği karşı çıkmaksızın kolaylıkla benimsemesi onun uzamın etkisi altına girmeye uygun bir karaktere sahip olduğunun kanıtıdır. Hatta plazanın dışında olduğu bir anda hissettikleri anlatıcı tarafından *"Kolundan tutulup vahşi ormana fırlatılmış nesli tükenmekte olan narin bir hayvan gibiydi."* (Bıçakçı, 64) şeklinde betimlenen Doğa, plaza hayatından başka bir yaşama nasıl ayak uyduracağını bilemediği için oradaki konumunu kaybetme ihtimali onun paniklemesine sebep olmaktadır. Bu durumun temel nedeni odak figürün artık kendi yaşantısına çok yabancı olmasıdır. Odak figürün ben merkezci yaklaşımı uzamla ve uzam içerisinde kurmuş olduğu ilişkilerle öne çıkan, karakteristik bir özelliği haline gelmiştir. *"Dünyanın kendi etrafında dönmediğini hissettiği an paniğe kapılıveriyordu Doğa. İçinde bulunduğu iş ortamı da bu paniği acımasızca köpürtüyordu. Hep merkezde olmalıydı."* (Bıçakçı, 19). "High Project" uzamı figür açısından iş yeri olmaktan çok var oluş alanı olarak ele alınmıştır. Bunun sonucunda figür plaza uzamı içerisinde yaşamaktan çok

plaza yaşantısıyla bütünleşen bir figür haline gelmiş ve özgürce şekillendirebileceği bir yaşamı kenara iterek, uzamın etkisiyle biçimlendiren bir hayatı yaşamayı tercih etmiştir.

İçerisinde bulunulan uzam Doğa ve diğer figürler arasında görünmez bir duvar görevi görmektedir. Burada kurduğu patron-işveren ilişkisi ve arkadaşlık ilişkileri onun benliğine yabancılaşma sürecinin temelini oluşturmuştur. Çalışanlar birbirleriyle uzamın izin verdiği ölçülerde yakınlık kurabilmektedirler; fakat kurulan bu ilişkilerde ortamın doğası gereği çıkar gözetilmektedir. İş yerindeki ilişkilerin samimiyetsizliği anlatıcı tarafından “*Ortamdaki her ikili ilişkinin kendine has ayrı bir sağlıksızlığı vardı.*”(Bıçakçı, 35) cümlesiyle aktarılmıştır. Doğa'nın ilişkileri ve davranışlarının tümünde bir çıkar söz konusudur; samimiyet ve yakınlık kurmak amaçlanmamaktadır. Doğa'nın benimsemiş olduğu yaşam şekli içerisinde de gözettiği tek olgu “ego tatmini”dir. Uzamın sahteliği, figürü sahteleşmeye itmiştir. Kendisi hakkında başkalarından duyacağı sözler daha da önem kazanmıştır. Kitabın ilerleyen bölümlerinde yazarın ifade ettiği gibi: ‘*Hırpalanmasına gerek yoktu, ancak hırpalanıyormuş gibi görünmeye mecburdu.*’ (Bıçakçı,14) Bu durum sonucunda da duygularına yabancılaşan Doğa'nın kendisine güveni kalmamıştır, bu da kurgusal süreçte onun çevrenin etkisiyle kendine yabancılaşmasını etkileyen nedenlerden biri olmuştur.

Romandaki her uzam başta Doğa olmak üzere içerisinde yaşayan figürlerin hayatlarını yönlendirmektedir. Yapıtta figürün en çok zaman geçirdiği plaza ve ev uzamlarının adları gibi içerisinde yaşayan bireyler de hem uzamlara hem de birbirlerine yabancılardır. Doğa figürünün plaza, evlerinin bulunduğu İngilizce isimli site ve alışveriş merkezi üçgeni içerisinde sıkışmışlığı ilerleyen sayfalarda, “*Hayatıysa bu sitenin duvarlarıyla sınırlıydı. Site-plaza-AVM üçgeninden pek çıkmayan Doğa bile annesinin yanında gezgin sayılırdı.*” (Bıçakçı, 134) ifadeleriyle aktarılmıştır. Her bir uzam Doğa'nın hayatını belirli açılardan kısıtlayan bir fanus görevi görmektedir. Doğa kendisini istedik ve kabul gören kalıpların içine sokmuş, yaşam alanını da buna göre düzenlemiştir. Anlatıcı tarafından odak figür için özgürlük ancak bu farklı uzamlarda geçen kısıtlanmış hayatlar ile mümkün kılınmıştır. Özellikle kişisel bir alan olan ev uzamı içerisinde dahi odak figürün hayatına olan

yabancılığı ön plana çıkartılarak ele alınmıştır. Odak figür kendi evi içerisinde bile sübjektiflikten ve kendi düşüncelerinden kaçmıştır. “ *Evin salonu zevkliydi. Ama bu ne Doğa'nın ne de annesinin zevkiydi. Dolarla ödeme yapılmış bir dekoratörün iddialı eseri idi. Salonlarındaki hiçbir mobilyayı veya aksesuarı kendileri seçmemişlerdi.*” (Bıçakçı, 26). Odak figür kişisel yaşam alanı olarak düzenleyebileceği ev uzamı içerisinde bile kendi fikirlerinden kaçmış ve başka insanların fikirlerine sığınmıştır. Bu durum sonucunda da Doğa zaman içerisinde hissettiklerine ve düşündüklerine yabancılaşan, hayat felsefesi ve benimsediği bir bakış açısı olmayan bir figür konumuna gelmiştir.

II. GÜZELLİK ALGISI

Yapıtta anlatıcının sınırlandırmış olduğu dünya içerisinde, güzellik kavramı odak figür açısından içerisinde bulunduğu her durumun ya nedenini ya da sonucunu oluşturmaktadır. Romanda güzellik Doğa için korunması ve belli bir standardın üzerinde tutulması gereken bir kavram olarak ele alınmıştır. Romanda anlatıcı tarafından figürün güzel olması zorunlu kılınmamıştır fakat odak figürün yabancılaşma sürecinin temellendirilmesi bakımından güzellik kurgudaki önemli kavramlardandır. Yapıtta, güzellik kavramı odak figürün hem uzam içerisindeki konumunun belirlenmesinde hem de duygusal ve fiziksel açılardan tatmin olabilmesinde ihtiyaç duyduğu bir gereklilik olarak yansıtılmıştır. Figür yaşamına anlam katmak yerine, insanların beğenisi çerçevesinde varlığını sürdürmeyi tercih etmiştir. Romanda anlatıcı tarafından figürün güzel olması zorunlu kılınmamıştır fakat odak figürün yabancılaşma sürecinin temellendirilmesi bakımından güzellik kurgudaki önemli kavramlardandır.

Odak figürün “güzellik” ve “güzel olma” kavramlarını algılayışı ve sonu gelmeyen güzel olma çabası yapıtta anlatıcı tarafından farklı nedenlere bağlanarak işlenmiştir. Figürün hayatında güzel görünmenin ne derece önemli olduğu yapıt boyunca yer verilen çeşitli leitmotivler aracılığıyla aktarılmıştır. Bunlardan en göze çarpanı odak figürün “göğüsleri” ile olan problemidir. “*Göğüslerimi yaptırırsam mı?’ diye düşündü kendini süzerken. Belki de bin beş yüzüncü kez...*”

(Bıçakçı, 11). Romanın ilk sayfasından itibaren Doğa'nın bu konudaki daimi memnuniyetsizliği onun kendisi hakkındaki özgüvenini bir türlü sağlayamayışının temel nedenidir. Bu özgüvensizlik, duygularına olduğu gibi kendi bedenine de yabancılaşmasında önemli bir etmen olarak okuyucuya sunulmuştur.

Odak figürün uzamların etkisiyle başlayan yabancılaşma süreci, güzellik kavramının da etkisiyle hız kazanmıştır. Doğa'nın yaşantısını tamamen "güzelliğin" hayatındaki etkilerine göre inşa ettiği kahraman-anlatıcının iç monologları yardımıyla okura aktarılmıştır. Uzamın ve güzellik algısının odak figürün yabancılaşma sürecindeki etkileri özellikle kurgunun ikinci bölümü "Yeni Ayna"nın ilk kısmı olan "Doğa, Yeni Göğüslerinin Boyutunu Seçti" bölümünde işlenmiştir. İçerisinde bulunduğu çevrenin güzellik standartlarına ve çevresindekilerin güzellik algısına göre ideal güzelliği yakalayabilmek için kendisini dış görünüş bakımından yapaylaştırırken bu yapaylaşmanın düşünsel yönüne olan etkilerini engelleyememiştir. Doğa yaşadığı her şeyi yeterince güzel olup olmamasına bağlamıştır. Yazarın, Doğa'nın her gün gerçekleştirdiği kıyafet hazırlama rutinini birinci tekil şahısla ve detaylı betimlemelerle aktarması, okurun odak figürün görselliğe verdiği önemi algılamasında kolaylık sağlamıştır. Güzellik takıntısı odak figürü farklı açılardan sınırlandıran bir faktör olarak ele alınmış ve odak figürün duygularını, hissettiklerini gerçek anlamda yaşamasının önünde engel oluşturmuştur: *"Dışa görünüşüyle aklını bozmuştu. (...) Kendi gözleriyle değil, başkalarının gözleriyle bakıyordu kendine."* (Bıçakçı, 19). Yazar tarafından Doğa için *"başkalarının gözleriyle bakıyordu kendine"* ifadesine yer verilmesi, odak figürün kendisine yabancılaştığının ve öz benliğini kaybettiğinin göstergesidir. Zaman içerisinde sadece fiziksel güzelliğini umursamaya başlamış, sevgilisiyle veya arkadaşlarıyla olan ilişkilerindeki uyumsuzlukların nedenini de güzelliğinde arayıp, sadece dış görünüşü üzerinde değişiklikler yaparak her şeyi çözebileceğine inanmıştır. Sorunun asıl nedenini arayıp köklü çözümler üretmektense yüzeysel çözümlere odaklanarak, dış görünüşünü değiştirmeyi bir çözüm yolu olarak benimsemiştir. Karşılaştığı ve baş edemeyeceğini düşündüğü sorunları estetik yaptırarak çözüme kavuşturacağına inanmıştır.

“ Doğa'nın tek çekincesi bir süre daha ofise gidemeyip meydanı iyice Alev'e bırakacak olmasıydı. Ancak bu küçük kaybı yeni göğüsleriyle kapatması çok daha kolay olacaktı. Alev, Cengiz Bey'in gözüne girmek için istediği kadar çırpınabilirdi. Sonuçta göze giren Doğa'nın ofise getireceği yenilik olacaktı.” (Bıçakçı, 89-90).

Odak figür güzelliği özel yaşantısındaki ikili ilişkileri ve iş hayatındaki konumunun belirleyicisi olarak görmüştür.

Yapıtta Doğa, güzellik kavramına yaklaşımı ve algılayış biçimiyle de diğer yan figürlerden farklıdır. Odak figür kurguda dış görünüşü uğruna her şeyi göze alabilecek bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Romanda Doğa için güzellik kavramının her şeyden üstün olduğu, sağlığını kaybetme pahasına dahi dış görünüşünü bozabilecek ilaçları kullanmayışı üzerinden aktarılmıştır. *“Sağlığını kaybetme ve kilo alma riski karşı karşıyaydı. Bu mücadelede zayıf taraf sağlığı kaybetme korkusuydu kuşkusuz. Kilo yaptığını öğrendiği hapları ağzına koymamaya karar vermişti bile Doğa.”* (Bıçakçı 156). Bu durum yapıtın ilk bölümü olan “Eski Ayna”da odak figürü psikolojik çöküntüye sürükleyen başlıca nedenlerden biridir. *“Hep farklı olmalıydı. (...) Kesintisiz olarak arzulanmalıydı. İştah, takdir ve kıskançlık dolu gözler hep üzerinde olmalıydı. Yıllar sonra sağda solda küçük adamların belirmeye başlaması da bu takıntının eseri olacaktı.”* (Bıçakçı, 20) Figürün yabancılaşmasına neden olan güzellik takıntısının büyüklüğü kurgu boyunca betimlemeler ve iç monolog teknikleriyle okuyucunun gözünde canlandırılırken botoks, estetik gibi yapay yollardan dış görünüşü üzerinde yapmış olduğu değişiklikler sonucu kendi bedenine yabancılaşması da odak figürün duyguları üzerinden yansıtılmıştır. Figürün güzellik kavramı altında ezilişi anlatıcı tarafından olmak mı?/ görünmek mi?/ gibi görünmek mi? iç çatışmalarıyla okuyucuya aktarılmıştır. Doğa'nın bir türlü kendisini beğenmeyişi ve sürekli dış görünüşünü değiştirme isteği zaman içerisinde onun kendisiyle alakalı hiçbir konuda mutlu olamamasına ve bedeni başta olmak üzere hayatına tümüyle yabancılaşmasına neden olmuştur.

Odak figürün yabancılaşma süresince yaşadıkları ve hayal ettikleriyle karşısına çıkanlar bakımından kurmaca içerisinde anlatıcı tarafından odak figürün adının “Doğa” ve yapıtın başlığının da “Doğa Tarihi” olarak belirlenmesinde de ironi hakimdir. Odak figür, adının “Doğa” olmasına karşın hem kendi ‘doğa’sından hem de gerçek anlamda ‘doğa’lıktan tamamen uzaklaşmış olup aksine çevrenin de etkisiyle kendi benliğine bile yabancı bir birey konumuna gelmiştir. Doğa, adının okurda çağrıştırdığı doğallık, duruluk ve sadelik kavramlarının aksine; fiziksel ve duygusal her iki açıdan da yapay, sahte ve yapmacık bir figürüdür. Romanın başlığı olan “Doğa Tarihi” ifadesi de odak figürün yapıt boyunca geçirmiş olduğu değişim ve başkalaşım sürecini temsil etmektedir. Başta güzelliğin etkisi olmak üzere zaman içerisinde kaybettiği ve yabancılaştığı kişiliğin ve yaşamının roman sonunda ‘tarihte’ kaldığının ifadesidir.

Odak figürün yapıt boyunca yer verilen güzellik takıntısı ikili ilişkilerine de yansımıştır. Arkadaşlarını kendi belirlediği güzellik standartlarına göre seçmiş ve onları kendi aralarında “güzel olup-olmamalarına” göre kategorize etmiştir. Kendi kişiliğini, istek ve beğenilerini bir kenara bırakıp, yabancılaşarak yanında kendisinin güzelliğini ön plana çıkartacak kişileri arkadaş olarak seçmiştir. Bu durumda odak figürün yapıt boyunca gerçek dostluğu bulamamasına ve uzun soluklu arkadaşlıklar kuramamasına neden olmuştur. Doğa’nın kişiliği gibi kurduğu arkadaşlıklar da onunla birlikte sahteleşmeye başlamıştır. “Doğa’nın en iyi arkadaşı iki senede bir değişiyordu. (...) Tek ortak yönleri, hepsinin Doğa’dan daha çirkin olmasıydı. Gerçi Burcu çirkin değildi. Hatta gayet güzeldi. Neyse ki epeyce kiloluydu.” (Bıçakçı, 45). Fiziksel olarak sürekli yapay yollardan kendi standartlarına göre güzelliği yakalamaya çalışması, sosyal açıdan arkadaşlarını bile kendi güzellik ölçütlerine ve kendi güzellik algısına göre “çirkin”, “şişman” ya da “güzel” olarak kategorize ettiği kişilerden seçmesi oluşturduğu dünya içerisinde güzellik kavramının hayatına olan etkilerini arttırırken, kendisinin de bu kavramın altında daha çok ezilmesine neden olmuştur.

Doğa’nın erkek arkadaşıyla kurduğu ilişkinin sahteliğine, duygusal açıdan metalaşma sürecine ve bu ilişki sonucu kişiliğindeki yabancılaşmaya “Doğa, Derin Bir Nefes Aldı” bölümünde yer verilmiştir.

Sevgilisiyle de duygusal anlamda bir şeyler paylaşmak yerine sadece kendisini öven sözcükler ve iltifatlar duymak adına bir birliktelik içerisindedir. “Göğüsleri gerçek olmayabilirdi ama Onur’un ona bakan gözlerindeki hayranlık gerçektir. Önemli olan da buydu. Bu hayran gözlere bakmak Doğa’nın tatmin olma âniydi” (Bıçakçı, 99). Kurmaca içerisinde Doğa’nın kurmuş olduğu her ikili ilişkide olduğu gibi sevgilisiyle olan ilişkisinde de çıkar ve sahtelik ön plandadır. Cinsel hayatları bile duygusallık aşılardan ve heyecanlandıran bir eylem olmaktan çok sıradan ve tekdüzedir: “Filmlerdeki gibi öpüştüler. Uyduruk Amerikan filmlerindeki gibi... Samimiyetsiz uyum jestleriyle, ezbere kapanan gözlerle, zoraki bir uzunlukta...” (Bıçakçı, 53). Ancak romanın ilerleyen bölümlerinde yapay güzelliğin odak figürde yaratmış olduğu özgüven ve göğüslerini yaptırmış olmanın cesaretiyle beraber Doğa için sıkıcı bir rutin olan cinsel paylaşımlar, ego tatmini sağladığı anlara dönüşmüştür: Odak figürün kurmuş olduğu ilişkiler onu içerisinde bulunduğu duygusal boşluktan kurtarabilecekken, aksine odak figürün yapaylaşma ve yabancılaşma sürecini hızlandırıcı birer etken olmuşlardır. Doğa egosunu tatmin ederken, eşzamanlı olarak duygularına da yabancılaşmıştır.

Sosyal medyanın ve teknolojinin gelişimine paralel olarak insanlar bu araçlar üzerinden gerçek hayatı deneyimlediklerine inanıp, hayatlarını bu tarz platformlarda beğeni alacak şekilde yansıtmaya başlamışlardır. Doğa Tarihi adlı yapıtta da yazar tarafından odak figürün hayatına yabancılaşmasına neden olan bir başka etken olarak sosyal medyada beğenilme arzusu gösterilmiştir. Yapıtta odak figürün sosyal medya beğenilerine verdiği önem romanın ilk bölümü olan ‘Eski Ayna’dan itibaren, odak figürün güzellik algısıyla iç içe ele alınmıştır. Sosyal medyaya bağımlılık ve hayatı sosyal medya üzerinden kurgulamak Doğa’nın da yapıt boyunca içinde bulunduğu en büyük sorunlardan biri olarak anlatıcı tarafından okuyucuya sunulmuştur. Başkalarının düşünceleriyle hayatına yön veren odak figür için Facebook gibi sosyal platformlar, gerçek hayatında tanıklık edemediği birçok duyguya tanıklık etmesinde aracı olarak okuyucuya sunulmuştur.

Hayal kurmak sıradan insanlar için özgürlük demekken yapıtta Doğa için bu durum tam tersi olarak işlenmiştir. Doğa’nın hayalleri bile belirlediği güzellik kalıplarına sığabilmekten ibarettir. Odak

figürün hayalleri de tıpkı kendisi gibi plaza yaşantısı sınırları içinde sıkışmıştır. Sırf kendi ve çevresindeki insanlar tarafından beğenilmek uğruna hayallerini şekillendirmiştir. “*Hayalleri ancak bir göğüs kadar büyüyeabilen bir kadın.*” anlatımıyla yazar ele aldığı kadın figürünün sığ hedeflerinin fiziksel güzellik boyutunu aşmadığından bahsetmiş, onun varoluşunun dünyada bir iz bırakmaktan çok insanların haz ve arzu gibi duygularını uyandırmakla sınırlı kalmasını yadırgamıştır. Doğa, var olduğu gibi görünmektense, görünüşüyle var olmayı tercih etmiştir.

III. PSİKOLOJİK ÇÖKÜŞ

Bireyler içerisinde bulunduğu ‘yabancılaşma’ sürecinde, kimlik arayışı içerisine girmektedirler. Bu kimlik arayışı, bireylerin içerisinde buldukları çevrede yeniden bir yer edinebilmek veya toplumdaki var oluş amacını anlamlandırmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Hakan Bıçakçı, “Doğa Tarihi” adlı yapıtında odak figür olan Doğa’yı farklı yönlerden kimlik arayışı içerisine sokmuştur. Romanda Doğa’nın hem içerisinde bulunduğu çevreye adapte olabilmek ve uzamlarda yer edinebilmek adına yeni bir kimlik arayışı hem de geçmiş yaşantısına duyduğu özlemden kaynaklı eski benliğine kavuşma çabası bir arada ele alınmıştır. Doğa’nın ‘kişilik arayışı’ yazar tarafından, odak figürün kendisi hakkındaki düşüncelerinden ve yapıtta odak figür üzerinde kurgulanan iç çatışmalarla okura sunulmuştur. Doğa’nın roman boyunca sonu gelmeyen kimlik arayışı onun içerisinde bulunduğu her duruma ve uzama yabancı oluşundan kaynaklanmaktadır.

Kurguda yabancılaşmasının bir sonucu olan psikolojik çöküş süreci, odak figürün geçmişe duyduğu özlem ve eski yaşantısını anımsamaya başlamasıyla birlikte işlenmiştir. Romanda odak figürün en büyük yabancılıklarından birisi de geçmiş yaşantısına karşı olmandır. Doğa eski hayatının sıradanlığı arasında kaybolma korkusuyla yapıt boyunca geçmişinden sürekli olarak bir kaçış içerisinde; fakat Doğa önceki hayatının yaratmış olduğu girdabın içerisine duyduğu veya gördüğü, ona geçmişini hatırlatacak bazı durumlarda istemsizce sürüklenmektedir. Geçmişini hatırlamanın Doğa üzerinde yaratmış olduğu etki yapıtta geçen: “*Önceki hayatıyla ilgili bir şey, daha çok... Hayatının o sefil*

dönemini özlemiyordu tabii. Ama işte... Çözemedi. İçindeki dolambaçlı duygunun içinden çıkamadı.” (Bıçakçı, 47) ifadeleriyle okuyucuya aktarılmıştır. Anlatıcıya göre bu kaçışın temel nedeni odak figürün büyük çatışmalarla ve uğraşlarla yer edindiği toplumda yeniden bir yabancılaşma sürecine girmek istemeyişidir. Yapıtın ilk bölümünde, önceki yaşantısının odak figürün gündelik yaşantısına etkileri detaylı olarak işlenmezken, ikinci bölüm olan “Eski Ayna”da geçmişin etkilerinin Doğa’da yarattığı değişimler açık bir dille okuyucuya sunulmuştur. Yazar, geçmişin odak figür üzerindeki etkilerini işlerken sık sık iç monolog, geriye dönüş ve betimleme tekniklerine başvurmuştur. *“Ortak zevklerin insanları çok daha hızlı bir biçimde birbirlerine yaklaştırdığı yaşlar ve zamanlardı.”* (Bıçakçı, 46). Odak figürün geçmişi ile şimdiki yaşantısını karşılaştırması, onun yabancılaşma sürecinin yön değiştirmesine neden olmuştur.

Doğa’nın eski yaşantısına dair ilk izleklerin verilmeye başlandığı bölüm “Doğa, Derin Bir Nefes Aldı” bölümüdür. Doğa’nın eski yaşantısına özlemi, geçmişinde kalan bir figürün yine geçmişine ait anılarla beraber Doğa’nın hayatına yeniden girişiyle beraber başlamıştır. Ulaş figürü Doğa’nın kendi hayatına karşı olan yabancılaşmasını okurun fark etmesini sağladığı için, yapıtta öne çıkarılan figürler arasında yer almaktadır. Bu farkındalık kurgu ilerledikçe ‘yabancılaşmaya’ farkındalık olarak karşımıza çıkmıştır. Kurmaca içerisinde Ulaş, odak figürün eski sevgilisi olması nedeniyle, Doğa için gerçek duygusal paylaşılmışlıkların hatırlatıcısı olarak kurgulanmıştır. *“Bu, aynı zamanda Doğa’nın Ulaş’la tanıştığı eve ilk girdiğinde duyduğu şarkıydı. (...). Anıların parça parça geri dönüp birbirine eklenmesi Doğa’yı sarhoş ediyordu.”* (Bıçakçı, 130). Eski sevgilisiyle karşılaşmasıyla başlayan bu geriye dönüş süreci zamanla figürün var olan hayatını değil, geçmiş hayatını bugününe uydurarak yaşamasına sebep olmuştur.

Odak figürün önceki yaşantısına dair detaylara ve geçmişin şimdiki yaşantısına etkilerine ikinci bölüm olan “Eski Ayna”da yer verilmiştir. Bu açıdan romanda bölüm adlarında ironi hakimdir. Yapıtın ilk bölümü olan “Yeni Ayna”da odak figürün çevrenin etkisiyle değişen kişiliği, edindiği yeni kimlik ve dış görünüşü üzerinde yaptığı değişiklikler sonucu aynaya baktığında gördüğü ‘yeni’

görünüü işlenmiştir. Anlatıcı “Eski Ayna” bölümündeysen odak figürün geçmişe dönüşü, eski kişiliğine, duygularına ve benliğine yabancılaşmasını konu edinmiştir. Artık aynalara baktığında ‘eski’ Doğa karşısında değildir. Yazar, odak figürün uzam değişikliği sonucu fiziksel ve psikolojik açılardan da değişimini zorunlu kılmıştır. Yapıtta odak figürün kişiliğine olan yabancılığı iki farklı zaman dilimi içerisinde işlenmiştir; eski Doğa ve şimdiki Doğa: “*Eski odasında uyanacak olan eski Doğa’yı içinde hissediyordu.*” (Bıçakçı, 226). Odak figürün kendisine yabancılaşması eş zamanlı olarak, önceki hayatına ve eskiden sahip olduğu benliğine de yabancılaşmasına neden olmuştur. Bölümler ilerledikçe odak figür karşımıza önceden yaşadığı hayat sanki onun hayatı değilmişçesine yabancılaşmış olarak çıkar. “*Doğa gözlerini kapatıp eski yastığına sarıldı. Eski bir rüyayı geri çağırma ayinindeymiş gibi sağa sola dönüp durdu. Kendini başka biri gibi hissediyordu. Bir zamanlar çok iyi tanıdığı biri gibi...*” (Bıçakçı, 112). Odak figür zaman içerisinde duygularını hissetmenin cazibesine kendisini kaptırmıştır. Geçmiş, şimdiki zamandan ve gelecekte her yönüyle daha cezbedicidir: “*Ancak bunun sadece bir his olduğunu düşününce Doğa ilk defa gerçekten geçmişe dönmek istedi.*” (Bıçakçı, 130). Sonuç olarak, bütün bunlar Doğa’nın, kurgu içerisinde geçmişine saplanıp kalmasına ve zamanla uğruna kişiliğinden vazgeçtiği mevcut hayatına yabancılaşmasına neden olmuştur.

Sürekli güzel olma kaygısı ve panik hali odak figürün bir süre sonra kendisini tüketmeye başlamasıyla sonuçlanmıştır. Odak figür hem içindeki duygusal ve fiziksel boşluktan hem de metropol uzamının baskısından geçmişe giderek kaçmış ve o zamanki Doğa’ya, onun anılarına sığınmıştır. Yazar yapıtın üçüncü ve son bölümü olan “İki Ayna Arasında” bölümünde kurgu boyunca odak figürün yabancılaşma sürecinde rol oynayan tüm etmenleri birleştirerek figürün geldiği son noktayı okuyucuya yansıtmıştır. Bölüm odak figür için sarsıcı ve halihazırda yıpranmış psikolojisinin daha da çok hasar almasına neden olacak bir olayın aktarılmasıyla başlamıştır. Babasının ani ölümü, bölümün devamında işlenen çöküş sürecine hız kazandıracak bir öge olarak kurgulanmıştır. Odak figür için bu olayla beraber geçmişe daha da önem kazanmıştır çünkü babasının ölümü Doğa için eskiye ait anıların da sonsuzluğa doğru yol alması demektir. “*Bu zor dönemde tek*

tesellisi, o odanın eskisi gibi duruyor olmalıydı. Bu tesellinin manasını kesinlikle kavrayamasa da, gücünü iliklerinde hissediyordu. Hiçbir zaman gitmese bile, bu dört duvarın arasının hep aynı olacağını bilmek içini yumuşatıyordu.” (Bıçakçı, 170). Babasının evinde korunan eski odası, aslında Doğa'nın eski benliğinin korunduğu bir yer, dolayısıyla figürün kaçabileceği bir uzam görevi görmektedir. Yapıtın bu bölümünde sürekli olarak Doğa'nın eski hayatının bugününe etkisinden bahsedilmesi, odak figürün tek yaşam kaynağının geçmişi olduğunu göstermektedir. Yabancılaşma sürecinin sonlarına doğru Doğa için sadece geçmişi vardır. Şimdiki hayatı da artık ona yabancı ve uzaktır. Bu farkındalıkla beraber, yabancılaşmadan önceki eski Doğa'nın anıları daha çok önem kazanmıştır.

Yapıtın başlarından itibaren odak figürün görmüş olduğu rüyaları zamanla gerçekten yaşıyormuş gibi hissetmesi ve bu durumun yazar tarafından detaylı betimlemelerle aktarılması çöküş sürecinde etkili olan bir diğer kavramın da rüyalar ve halüsinasyonlar olduğunu göstermiştir. “(...) Doğa, tanımadığı ve nerden çıktığı belli olmayan bu minyatür varlıkların kendisini beğenmesinden, engel olamadığı, içini gıcıklayan, tuhaf bir zevk almıştı.(...) Varlıklarından dolayı geriliyor, hayran bakışlarından dolayı gevşiyordu. Aslında var olmadıklarını idrak ettiğindeyse hem rahatlıyor hem hüznleniyordu.” (Bıçakçı, 175). Doktoru tarafından verilen ilaçları kullanmaması odak figürün gerçek hayatını halüsinasyonlar içerisinde devam ettirmesine neden olmuştur. Kurguda etrafında görmeye başladığı ‘küçük adamlar’ Doğa'nın tüm yabancılaşma ve çöküş sürecinin nedenlerini topluca simgeleyen izleklerdir. Bu ‘küçük adamlar’ Doğa için ulaşamadıklarının, ilgi ve tatminin temsilcileri olarak yapıtta yer almaktadır: “Küçük adamlarla içeride kalmak istiyordu. İsteddiği ilgiyi onlardan görüyordu zaten.” (Bıçakçı, 203). Yazar tarafından odak figür kurgunun sonunda yine özüne döndürülmüştür. Uğruna karakterinden vazgeçtiği ilgi ve beğeniye yapıtın sonlarına doğru kendi kafasında yarattığı figürlerle ulaşmıştır. Doğa'nın yabancılaştığı kişiliğini bulmak amacıyla çıktığı yolculukta yolun sonuna doğru yaklaştığı, ‘domuz’ sembolü yardımıyla okuyucuya aktarılmıştır. Doğa'nın içmediği her hapi, domuz biçimindeki kumbaranın içerisine atması, onu ‘kilo alıyor’ şeklinde nitelemesi ve zamanla ‘domuzun şişmesi’ sonun yaklaştığını okura yansıtmak için

kullanılmıştır. Yapıtın son alt bölümü “Doğa, Avucuna Dökülen Haplarla Mutfağa Gitti” bölümünde odak figürün sona geldiğinde yabancılaşma sürecinin de son bulduğu ve çevrenin algısı üzerindeki etkisini tam anlamıyla ortadan kaldırarak içerisindeki eski Doğa’yı keşfettiği aktarılmıştır: *“Bu iki kadından biri kendisi, diğeri eski Doğa olabilirdi aslında. Belki içindeki ikinci kadın Alev, annesi veya aynadaki yansıması değil, kendisiydi. Eski hali...”* (Bıçakçı, 226). Yapıtın sonunda odak figür ilk kez kendi iradesiyle bir seçim yapmış ve yabancılaşmış, yozlaşmış kişiliğini intihar ederek ortadan kaldırmıştır.

SONUÇ

Hayatın her kesiminde çevrenin ve mekanın etkisi insan ilişkilerinde önemli rol oynamıştır. Bireyler kendi düşüncelerini değiştirmek veya toplumun düşünce tarzını değiştirmek arasında kalmışlardır. Farklı bakış açılarını içselleştirmek ve kendi düşüncesini de ortaya koyabilmek adına sürekli bir çatışma halinde olmuşlardır. Çevre ve birey arasındaki bu çatışma bireyi zaman içerisinde kendi benliğinden uzaklaştırırken, “yabancılaşma” olgusuna yakınlaştırmıştır. Hakan Bıçakçı’nın Doğa Tarihi adlı eserinde “yabancılaşma” kavramı odak figür üzerinden pek çok farklı temele dayandırılarak aktarılmıştır. Odak figür, Doğa, yapıtta “yabancılaşmışlığın” ve bunun sonucunda fiziksel ve duygusal metalaşmışlığın sembolü olarak yer almaktadır.

Çevrenin , uzamların, ilişkilerin etkisi, en başta da bireyin kendi benliğinin etkisiyle yabancılaşma süreci odak figür için hızla ilerlemiştir. Bu süreçte Doğa başkalarının istekleri doğrultusunda hareket eden bir figür olarak karşımıza çıkmakta ve bu yüzden yazar tarafından kurgu içinde sürekli olarak kimlik arayışı içerisinde yansıtılmaktadır. Doğa üzerinden işlenen yabancılaşma olgusunun “kimlik arayışı” ile iç içe ele alınması okurun, süreci daha iyi algılaması için yazar tarafından planlı olarak kurgu içerisine yerleştirilmiştir. Bu durum sayesinde okur kurmaca içerisinde yabancılaşmanın hangi açılardan odak figürü etkilediğine, onu nasıl bir durumun içine çektiğine ve sürecin sonunda geldiği duruma dair izlenim sahibi olmuştur. Figürün geldiği noktada geçmişine dönemeyeceği ancak

hayatını şimdiki doğrultuda da devam ettiremeyeceği ortadadır. Modern edebiyatta intihar olgusu roman kahramanlarının çaresizliğinden ve varoluşsal sıkıntılarında kaçış yolu olarak işlenmiştir. Bir modern zaman figürünün anlatıldığı bu yapıtta da intihar, kendisini gerçekleştiremeyen odak figürün benliğinden kaçışını temsil etmektedir. Figürün yapıt boyunca farklı varoluşsal iç çatışmalar yaşaması Doğa için başka bir çözüm yolu bırakmamıştır. Odak figür yabancılaşmış kişiliğinden kaçarken, intihar gerçeğiyle karşı karşıya kalmıştır.

KAYNAKÇA:

Bıçakçı, Hakan. Doğa Tarihi. 1.Basım. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Bozkaya, İpek. "Hakan Bıçakçı'nın Doğa Tarihi Üzerine". Academia, 25 Aralık 2018.

Koçak, Şeyda. "Ben Neyim/Kimim?: Doğa Tarihi, Benlik ve Nelik/Kimlik Üzerine". Academia, 25 Aralık 2018.